

Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра педагогіки і психології (дошкільної та корекційної)
імені проф. Поніманської Т.І.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до виконання практичних робіт та
завдань для самостійної роботи**

з навчальної дисципліни

«ЕТНОГРАФІЯ ДИТИНСТВА»

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

УДК 373.2.016:39 (072)

М 54

Посібник схвалено та рекомендовано
до друку кафедрою педагогіки і психології (дошкільної та корекційної)
імені проф. Поніманської Т.І.
(протокол № 1 від 20.01.2020 р.)

Друкується за рішенням навчально-методичної комісії
педагогічного факультету РДГУ
(протокол №1 від 27.01.2020 р.)

Рецензенти:

Литвиненко С.А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Татарінова С.О., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій.

М54

Методичні рекомендації до виконання практичних робіт та завдань для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Етнографія дитинства»: методичний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» / Укл. О.А.Козлюк. Рівне: РДГУ, 2020. 25 с.

У методичному посібнику представлено силабус навчальної дисципліни «Етнографія дитинства», плани практичних (семінарських) занять, завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти та методичні рекомендації щодо їхнього виконання.

Методичний посібник буде корисним здобувачам вищої освіти як при організації самостійної роботи з курсу, так і під час підготовки до практичних занять.

© Козлюк О.А., 2020

© РДГУ, 2020

ЗМІСТ

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Етнографія дитинства»	4
Дидактична карта дисципліни	7
Система оцінювання та вимоги	11
Питання до підготовки до підсумкового контролю (заліку)	13
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ з виконання завдань до семінарських робіт та завдань для самостійної роботи	17

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва дисципліни	Етнографія дитинства
Викладач	Кандидат педагогічних наук, доцент, доцент Козлюк Ольга Андріївна
Профайл викладача на сайті кафедри	https://doshkildardgu.webnode.com.ua/vikladatskij-sklad/
Е-mail викладача:	olga_rdgu@ukr.net
Посилання на освітній контент дисципліни в CMS Moodle (за наявності) або на іншому ресурсі	
Консультації	Очні консультації – 2 години на тиждень (вівторок) Он-лайн консультації – 2 години на тиждень (за попередньою домовленістю з викладачем курсу)

Анотація дисципліни

Етнографія дитинства є складовою підготовки здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта.

Зміст курсу поділений на два взаємопов'язані і доповнюючі один одного змістові модулі, які характеризуються своїм інтегративним характером, залученням знань із різних галузей наук, використанням етнографічного матеріалу, забезпеченням особистісної позиції здобувачів вищої освіти як професіоналів та носіїв етнічного світогляду, формуванням ноосферної свідомості.

Опанування знаннями з курсу “Етнографія дитинства” реалізується за допомогою основних організаційних форм навчання: лекцій, практичних (семінарських) занять, консультацій, самостійної роботи тощо. Остання займає провідне місце в системі освітнього процесу та передбачає виконання завдань, написання рефератів, повідомлень, складання анотацій тощо.

Силабус упорядковано із застосуванням сучасних педагогічних принципів організації освітнього процесу у закладі вищої освіти. Виклад змісту дисципліни відбувається за допомогою використання інтерактивних методів та прийомів навчання.

Навчальна дисципліна належить до обов'язкових дисциплін циклу професійної підготовки.

Опис навчальної дисципліни

ОК08 Етнографія дитинства

кафедра педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Поніманської Т. І.

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Обов'язкова (вибіркова)	
Модулів – 2	Спеціальність: 012 Дошкільна освіта	Рік підготовки	
Змістових модулів – 2		1-й	1-2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: <i>Підготуватись до участі у семінар-конференції «Сучасне батьківство».</i>		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		3-й	2-3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 год. самостійної роботи студента – 8 год.	Освітній рівень: магістр	18 год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	4 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		90 год.	112 год.
		Індивідуальні завдання:	
	год.		
	Вид контролю:		
	залік		

Передумови

Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Етнографія дитинства» значно підвищиться, якщо здобувач вищої освіти попередньо опанував матеріалом таких дисциплін як: філософія, історія України, історія української культури, педагогіка, історія світових цивілізацій/Цінності європейської цивілізації, історія педагогіки, педагогіка дошкільна, етнопедагогіка, психологія загальна.

Мета і завдання дисципліни

1. Метою викладання дисципліни є: збагачення, поглиблення і розширення у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 012 Дошкільна освіта знань про дитинство як гуманітарне і соціокультурне явище, аналіз етнографічного матеріалу з означеної проблеми, визначення соціальної обумовленості способів передачі матеріальних і духовних цінностей молодому поколінню та соціальних механізмів формування етнічної самосвідомості людини в період дошкільного дитинства.

2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- 1) формування загальних та спеціальних компетентностей в галузі етнографії дитинства;
- 2) дати визначення дитинства, розкрити його значення для дитини і суспільства, актуалізуючи знання здобувачів вищої освіти у галузі культурології, мистецтвознавства, соціології, психології, філософії, педагогіки, етнопедагогіки, етнографії;
- 3) розвивати уміння аналізувати дитинство як гуманітарне, соціокультурне та психолого-педагогічне явище;
- 4) ознайомити здобувачів вищої освіти з різноманітним етнографічним матеріалом, сприяти осмисленню своєї професійної значущості як носія етнокультури, підвищити рівень етнічної самосвідомості;
- 5) формування загальних та фахових компетентностей.

3. Компетентності, формуванню яких сприяє дисципліна:

інтегральна:

здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі професійної діяльності та у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні:

- 1) здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, критичності та самокритичності;
- 2) знання та розуміння предметної галузі та професійної діяльності;
- 3) здатність спілкуватися державною мовою.

спеціальні (фахові):

1) здатність використовувати поглиблені спеціальні знання та уміння при вирішенні науково-практичних завдань у галузі дошкільної освіти, а також продукувати нові для вирішення проблемних професійних завдань;

2) здатність самостійно здобувати нові професійні знання, формувати фахові вміння, постійно самовдосконалюватися в професії, виконувати науково-дослідну роботу в галузі дошкільної освіти; аналізувати соціально-значущі проблеми і використовувати результати у професійній діяльності.

Очікувані результати навчання

Знання:

- 1) проблем етнографії дитинства на межі предметних галузей;
- 2) основних понять курсу «Етнографія дитинства»;
- 3) теоретико-методологічних концепцій зарубіжної та вітчизняної педагогічної освіти, механізмів пізнання педагогічної дійсності;
- 4) особливостей уявлень про дитинство на різних етапах історії людства та різних етносах;
- 5) етнопедагогічної періодизації розвитку дитини;
- 6) педагогічних засад дитячої субкультури;
- 7) соціально-психологічних основи гендерної ідентичності.

Уміння:

- 1) розв'язувати складні задачі та проблеми, що потребують оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог;
- 2) визначати актуальні дослідження процесів розвитку і виховання дітей дошкільного віку;
- 3) обґрунтовувати проблеми походження, історії і культури дитинства;
- 4) аналізувати дитинство як гуманітарне, соціокультурне та психолого-педагогічне явище.

Дидактична карта дисципліни

Тема заняття, кількість годин	Форма діяльності	Методи навчання і оцінювання	Оцінювання аудиторної роботи	Завдання самостійної і домашньої роботи, години	Література інформаційні ресурси	Оцінювання самостійної домашньої роботи	Термін виконання самостійної роботи
Змістовий модуль 1. Соціально-гуманітарна сутність дитинства							
<p>Тема 1. Предмет курсу “Етнографія дитинства” – 4 год.</p> <p>Дитинство як об’єкт досліджень різних наук – 2 год.</p>	<p>Лекція</p> <p>Семінар</p>	<p>МН1, МН3</p> <p>МН2, МН3 МО2, МО6, МО7</p>	<p>2 бали</p> <p>5 балів</p>	<p>1. Випишіть із словників різних наук трактування дефініції «дитинство». Зробіть їх порівняльний аналіз за схемою: автор (назва словника), визначення поняття, відмінність від інших визначень – 4 год. (МО7).</p> <p>2. Зробіть порівняльний аналіз традиційних і нових принципів взаємин між світом дитинства і світом дорослих – 2 год. (МО7).</p> <p>3. Підберіть 20 приказок і прислів’їв, 5 висловів відомих людей про дітей і дитинство – 2 год. (МО7).</p> <p>4. Підготуйте реферативне повідомлення на одну із запропонованих тем: «Дитинство в психології», «Дитинство в педагогіці», «Дитинство в соціології», «Дитинство у філософії» або в будь-якій іншій науці – 4 год. (МО6).</p>	<p>1, 2, 17, 23. 27, 30</p>	5 балів	До проведення наступного практичного заняття
<p>Тема 2. Дитинство як соціально-історичне явище – 4 год.</p> <p>Особливості уявлень про дитинство на різних етапах історії людства. Своєрідність стилів виховання в різні історичні епохи – 2 год.</p>	<p>Лекція</p> <p>Семінар</p>	<p>МН1, МН3</p> <p>МН2, МН4, МН6 МО2, МО6, МО7, МО9</p>	<p>2 бали</p> <p>5 балів</p>	<p>1. Підготуйте доповідь на тему: «Засновник психоісторії Л. Демоз про стилі виховання» – 4 год. (МО6).</p> <p>2. Підберіть приклади з літератури, які б характеризували певний стиль виховання за Л. Демозом (випишіть в зошит для практичних робіт) – 4 год. (МО7).</p> <p>3. Проаналізуйте концепцію історичних формацій дитинства В. Кудрявцева та складіть таблицю: сторична епоха, соціокультурний статус дитинства, самобутній образ дитини в культурній традиції, культурно-виховні особливості дитинства – 4 год. (МО7).</p> <p>4. Підготуйте реферат на тему «Дитинство в різні історичні епохи» чи «Статус дитини в суспільстві та ставлення до неї дорослих у</p>	<p>1-6, 16, 17. 19, 20, 23, 25, 27</p>	5 бали	До проведення наступного практичного заняття

				різні історичні епохи» (епоха на вибір) – 4 год. (МО6).			
Тема 3. Етнопедагогічні проблеми дитинства – 2 год.	Лекція	МН1, МН3, МН5	1 бал	1. Підготуйте відповіді на питання (письмово у зошиті): 1. Опишіть еволюцію дитячого одягу за Ф. Арієсом. 2. Проаналізуйте сутність сучасної міжпоколінної трансмісії етнокультури. 3. Охарактеризуйте традиційні форми виховання дітей у різних народів. Спільні і відмінні риси – 6 год. (МО7) 2. Підготуйте повідомлення на тему: «Як змінювалися типи міжпоколінних взаємин в історії людства» (на основі досліджень М. Мід.) – 4 год. (МО6).	1, 3-6, 11, 12, 21, 29	5 балів	До проведення наступного практичного заняття
Етнопедагогічні проблеми дитинства – 2 год.	Семинар	МН2, МН3, МН4, МН6, МО2, МО7	5 балів				
Змістовий модульний контроль	Оцінювання програмних результатів навчання	МО4	8 балів	–	–	–	Не більше 3 днів після завершення змістового модуля

Змістовний модуль 2. Педагогічна етнографія

Тема 1. Етнопедагогічна вікова періодизація розвитку дитини – 2 год.	Лекція	МН1, МН3, МН5	1 бал	1. Зробіть порівняльний аналіз 2-х сучасних наукових вікових періодизацій і традиційних уявлень про вікові періоди розвитку людини в різних етнокультурах (строки періодизації, вікові характеристики, соціальні очікування) – 2 год. (МО7). 2. Випишіть приклади родильної обрядовості українців – 2 год. (МО7). 3. Підготуйте короткі повідомлення (письмово у зошиті) на теми: «Ставлення до матері і роль батька у різних народів»; «Образ новонародженого в культурах різних народів (обряди, прикмети, традиції, звичаї)» – 4 год. (МО6). 4. Підготуйте анотацію-презентацію книги М. Грушевського «Дитина у звичаях і віруваннях українського народу» (К., 2011) – 2 год. (МО7). 5. Підберіть приклади обрядів ініціацій у різних культурах, опишіть їх у зошиті для практичних робіт.	1, 8, 12, 13, 15, 30	5 балів	До проведення наступного практичного заняття
Родильна обрядовість. Ініціації як засіб соціалізації молоді – 2 год.	Семинар	МН2, МН3, МН4, МН6, МО2, МО6, МО7, МО9	5 балів				

				Підготуйте відеопрезентацію одного з таких обрядів – 4 год. (MO8).			
<p>Тема 2. Педагогічні засади дитячої субкультури - 2 год.</p> <p>Дитяча субкультура. Етнічна культура педагога 2 год.</p>	<p>Лекція</p> <p>Семинар</p>	<p>MН1, MН3, MН5</p> <p>MН2, MН4, MН6 MO2, MO5, MO7</p>	<p>1 бал</p> <p>5 балів</p>	<p>1. Схематично зобразіть джерела дитячої субкультури, випишіть їх яскраві приклади – 2 год. (MO7).</p> <p>2. Підготуйте презентацію на тему: «Дитяча субкультура» – 4 год. (MO7).</p> <p>3. Підготуйте конспект основних положень праці Осоріної М. В. «Секретный мир детей в пространстве мира взрослых» (СПб., 2000) щодо особливостей дитячої субкультури як певної соціокультурної системи – 4 год. (MO7).</p> <p>4. Проаналізуйте Конвенцію ООН «Про права дитини» з позиції історичного підходу до аналізу дитинства – 2 год. (MO7).</p>	1, 18, 22, 26, 29	5 балів	До проведення наступного практичного заняття
<p>Тема 3. Родинна етнографія – 2 год.</p> <p>Історико-демографічні проблеми сім'ї. Виховання родинної спільності – 2 год.</p>	<p>Лекція</p> <p>Семинар</p>	<p>MН1, MН3</p> <p>MН2, MН4, MН6 MO2, MO4, MO7, MO9</p>	<p>1 бал</p> <p>5 балів</p>	<p>1. Підберіть 15 приказок і прислів'їв про батьків, 5 висловів діячів педагогічної думки про сімейне виховання – 2 год. (MO7).</p> <p>2. Випишіть із тлумачних словників визначення категорій «сім'я», «рід», «родина», «родичі» – 2 год. (MO7).</p> <p>3. Підготуйтеся до участі в семінарі-конференції «Сучасне батьківство» за темами (тема на вибір): «Ідеал жінки-матері в українському фольклорі, класичній літературі», «Ідеал батька в українському фольклорі, класичній літературі», «М. Стельмахович про місію батька в українській родині», «М. Стельмахович про матір та її роль в українській родині», «Материнство і батьківство: ролі, почуття, ставлення» – 4 год. (MO6).</p> <p>4. Напишіть твір-роздум на тему: «Чи можуть вирости повноцінні діти в неповній або нетрадиційній сім'ї?» – 2 год. (MO6).</p> <p>5. Окресліть основні тенденції розвитку інституту батьківства в сучасному суспільстві – 2 год. (MO7)</p>	1, 2, 7, 28	5 балів	До наступного практичного заняття

				6. Підготуйте реферативне повідомлення на тему «Материнство і батьківство: ролі, почуття, ставлення» – 2 год. (МО6) 7. На конкретному прикладі доведіть чи погоджуєтеся ви з існуючим твердженням, що батьківська любов є інстинктивною – 2 год. (МО7).			
Тема 4. Виховання як чинник етнічної культури – 2 год.	Лекція	МН1, МН3	1 бал	1. Підготуйте реферативні повідомлення (тема на вибір): “Роль народного мистецтва, традицій, звичаїв, вірувань як складової частини етнокультури”, “Етнічна культура як матеріальні і духовні надбання та цінності окремого етносу” – 6 год. (МО6). 2. Розробіть критерії та показники сформованості етнічної самосвідомості – 6 год. (МО7).	1, 2, 12, 23, 28	5 балів	До проведення наступного практичного заняття
Змістовий модульний контроль	Оцінювання програмних результатів навчання	МО2, МО4	8 балів	–	–	–	Не більше 3 днів після завершення змістового модуля
Підсумковий контроль	залік			Виконання ІНДЗ Підготуватись до участі у семінарі-конференції «Сучасне батьківство».	Захист ІНДЗ	10 балів	Згідно розкладу

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язання завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

МО1 – екзамени;

МО2 – усне або письмове опитування;

МО3 – колоквиум;

МО4 – тестування;

МО5 – командні проекти;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – презентації та виступи на наукових заходах;

МО9 – захист лабораторних і практичних робіт;
МО10 – залік.

Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Ноутбук, персональний комп'ютер, мобільний пристрій (телефон, планшет) з підключенням до Інтернет, проєктор для комунікації та опитувань, виконання домашніх завдань, виконання завдань самостійної роботи, проходження тестування (поточний, модульний, підсумковий контроль); програмне забезпечення для роботи з освітнім контентом дисципліни та виконання передбачених видів освітньої діяльності.

Політика дисципліни

Організація вивчення дисципліни відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу у РДГУ, Положення про академічну доброчесність, Положення про оцінювання знань і умінь здобувачів вищої освіти, Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, що здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

На заняттях **забороняється** використання мобільних пристроїв, виключенням є користування ними лише під час підготовки практичних завдань під час заняття.

Політика щодо відвідування: відвідування усіх видів занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та підсумкові завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших здобувачів;
- не списувати під час виконання тестових завдань та написання контрольних робіт (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).

У разі виявлення плагіату в будь-яких видах робіт, Ви отримаєте незадовільну оцінку і повинні будете повторно виконати завдання, які передбачені у силабусі.

Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, модульний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти, усне опитування, тестовий контроль.

Форма контролю: залік.

Відвідування лекційних занять оцінюється в 1 бал. Якщо здобувач відвідав усі лекційні заняття, він додатково отримає 2 бали заохочення (**Загальна сума балів – $9*1=9(+2)$**).

Участь у практичних заняттях, виконання завдань до практичного заняття – **5 балів (Загальна сума балів – $6*5=30$)**.

Виконання завдань самостійної роботи – **5 балів** за кожну тему (**Загальна сума балів – $7*5=35$**).

Змістовий модульний контроль – **8 балів (Загальна сума балів – $2*8=16$)**.

ІНДЗ – 10 балів

Додаткові бали (не більше 5 балів): здобувач вищої освіти може отримати за творчий підхід до виконання завдань та особливу активність під час різних форм роботи.

Критерії оцінювання результатів навчання

Суми балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90-100	A	відмінно	здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить і опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні здібності	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	здобувач вищої освіти вільно володіє теоретичним матеріалом, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74-81	C	добре	здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, загалом самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, з-поміж яких є суттєві, добирати аргументи для			

			підтвердження думок			
64-73	D	задовільно	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, з-поміж яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	зараховано
60-63	E	задовільно	здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Підсумкова (загальна) оцінка з навчальної дисципліни є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове оцінювання рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за практичну діяльність; лабораторні роботи, оцінка за ІНДЗ.

Розподіл балів, що отримують здобувачі

Поточне тестування та самостійна робота							Підсумковий контроль (залік)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2					
T1	T2	T3	T1	T2	T3	T4	10	100
12	12	11	11	11	11	6		
Модульний контроль - 8			Модульний контроль - 8					

Питання до підготовки до підсумкового контролю (залік)

1. Розкрийте значення етнографії дитинства серед інших наук, що займаються вивченням дитинства.
2. Розкрийте суть соціологічної концепції дитинства.
3. Чи погоджуєтесь Ви з думкою І. Кона про те, що світ дитинства є невід'ємною часткою

життя кожного народу, що кожний дорослий несе у собі спадщину дитинства і не може звільнитися від неї, а тому суспільство не може пізнати себе не пізнавши закономірностей свого дитинства? Відповідь обґрунтуйте.

4. Розкрийте суть поняття дитинства у психології.
5. Поясніть, чим етнографія дитинства відрізняється від етнопедагогіки?
6. Поясніть афоризм «Діти бачать світ таким, яким він повинен бути, дорослі – таким, яким він є, люди похилого віку – таким, яким він бути не повинен».
7. Розкрийте суть поняття дитинства у педагогії.
8. «Намалюйте» портрет сучасної дитини.
9. Розкрийте суть поняття дитинства у філософії.
10. Дайте відповідь на питання «Дитинство – дзеркало чи задзеркалля культури?» Відповідь обґрунтуйте.
11. Доведіть значення і роль членів родини у соціалізації дітей.
12. Дайте визначення таких понять: етнографія дитинства, етнопсихологія, психоісторія. Поясніть, який зв'язок існує між ними.
13. Розкрийте суть поняття дитинства в етнопедагогії.
14. Дайте оцінку дитинству як соціально-історичному явищу.
15. Дайте відповідь на питання: «Чому і як виникло дитинство у людини?» Відповідь обґрунтуйте.
16. Оцініть вислів Д. Фельдштейна «Дитинство – це не соціальний розплідник, а розгорнутий у часі, ранжований за щільністю, структурами, формами діяльності соціальний стан, в якому взаємодіють діти і дорослі».
17. Охарактеризуйте Дитинство епохи Середньовіччя.
18. Дайте визначення поняття «міжпоколінна трансмісія етнокультури». Поясніть в чому полягає її суть.
19. Розкрийте особливості стилів виховання, виділених Л. Демозом.
20. Чим пояснюється зміна образів дитинства в історії культури? Відповідь обґрунтуйте.
21. Розкрийте суть дослідження історії дитинства французьким ученим-демографом й істориком Ф. Арієсом.
22. Оцініть вислів Ж.–Ж. Руссо: «Природа хоче, щоб діти були дітьми, перш ніж бути дорослими. Якщо ми хочемо порушити цей порядок, ми отримаємо скоростиглі плоди, які не будуть мати ні зрілості, ні смаку, і швидко зіпсуються».
23. Розкрийте особливості етнопсихологічних досліджень дитинства.
24. Розкрийте значення й особливості постфігуративного типу культури в історії людства.
25. Опишіть «Конвенцію прав дитини» з позиції історичного підходу до аналізу дитинства.
26. Розкрийте суть досліджень М. Мід у галузі порівняльного вивчення дитинства в різних культурах.
27. Визначте актуальні проблеми дитинства і дайте їх характеристику.
28. Дайте відповідь на питання: «Чи завжди поняття «дитинство» було притаманне людській культурі, чи можна говорити про його історичне відкриття?»
29. Розкрийте значення й особливості кофігуративного типу культури в історії людства.
30. Назвіть основні поняття «екології людського розвитку» У. Бронфенбреннера.
31. Дайте характеристику дитинства епохи Відродження.
32. Розкрийте значення й особливості префігуративного типу культури в історії людства.
33. Дайте відповідь на питання: «Які тенденції розвитку інституту батьківства в сучасному суспільстві?»
34. Розкрийте історико-культурну своєрідність змісту поняття дитинства в різних етносах.
35. Зробіть порівняльний аналіз сучасної наукової вікової періодизації і традиційних уявлень про вікові періоди життя людини в різних етнокультурах (порівняння строків періодизації, вікових характеристик, соціальних сподівань).
36. Розкрийте особливості родильної обрядовості. Наведіть конкретні приклади.
37. Розкрийте особливості ставлення до матері у різних народів.

38. Що таке ініціації? Яке місце вони посідають в соціалізації молоді? Опишіть один із таких обрядів.
39. Дайте характеристику традиційним принципам взаємин між світом дитинства і світом дорослих. Порівняйте їх із принципами нових взаємин між світом дитинства і світом дорослих.
40. Охарактеризуйте Дитинство кінця ХХ – початку ХХІ століття.
41. Дайте відповідь на питання: «Чи можуть вирости повноцінні діти в неповній або нетрадиційній сім'ї?»
42. Охарактеризуйте Дитинство епохи Просвітництва.
43. Обґрунтуйте педагогічні засади дитячої субкультури.
44. Як Ви гадаєте: «Наскільки універсальна і в чому конкретно проявляється «потреба в дітях». Відповідь обґрунтуйте.
45. Дайте характеристику основним джерелам дитячої субкультури.
46. Розкрийте суть проблеми взаємодії дитячої субкультури і цінностей дорослих.
47. Що таке права дитини і як вони реалізуються в сучасному суспільстві?
48. Розкрийте особливості соціалізуючого стилю ставлення до дітей (II пол. ХІХ – I пол. ХХ ст.)
49. Розкрийте особливості виховання як чинника етнічної культури.
50. Дайте відповідь на питання: «Чи можна вважати батьківську любов інстинктивною і як її зміст змінювався в ході історії?»
51. Розкрийте суть батьківства як соціокультурного феномену.
52. Дайте відповідь на питання: «Чим сучасна соціалізація дітей і підлітків відрізняється від «традиційної?»»
53. Проаналізуйте статус дітей у сім'ї в культурі різних народів.
54. Розкрийте суть проблеми виховання родинної спільності.
55. Розкрийте особливості Дитинства в Давній Русі.
56. Оцініть твердження: «Поганий той вихователь дітей, який не пам'ятає свого дитинства». Доведіть на конкретному прикладі.
57. Розкрийте особливості та значення етнічної культури педагога.
58. Дайте відповідь на питання: «Як проявляються і формуються гендерні відмінності в обрядах переходу й ініціаціях?»
59. Розкрийте причини та ознаки інфантицидного стилю ставлення до дітей.
60. Опишіть особливості уявлень про немовлячий вік і раннє дитинство у різних народів.

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна

1. Козлюк О. А., Хролець О.І. Етнографія дитинства: навчальний посібник. Рівне: РДГУ, 2018. 2-ге вид., перероб. 130 с.
2. Кон И. С. Ребенок и общество. Москва: Академия, 2003. 336 с.
3. Этнография детства. Традиционные формы воспитания детей и подростков у народов Восточной и Юго-Восточной Азии / Под ред. И. С. Кона и др. Москва: Наука, 1983. 232 с.
4. Этнография детства. Традиционные формы воспитания детей и подростков у народов Передней и Южной Азии / Под ред. И. С. Кона и др. Москва: Наука, 1983. 192 с.
5. Этнография детства. Традиционные формы воспитания детей и подростков у народов Южной и Юго-Восточной Азии. / [отв. ред. И. С. Кон, А. М. Решетов]. Москва: Наука, 1988. 191 с.
6. Этнография детства. Традиционные методы воспитания у народов Австралии, Океании и Индонезии / [отв. ред. Н. А. Бутинов, И. С. Кон]. Москва: Наука, 1992. 191 с.

Допоміжна

7. Аквивис Д. С. Отцовская любовь. Москва, 1989.

8. Балущок В. Г. Инициации древнерусских дружинников. *Этнографическое обозрение*. 1995. № 1. С. 144–156.
9. Білецька С. Американський та японський варіанти сімейного виховання (60-ті роки ХХ – початок ХХІ століття). *Шлях освіти*. 2007. №4. С. 19–25.
10. Білецька С. Особливості античної концепції дитинства. *Шлях освіти*. 2008. №1. С. 42–47.
11. Богуш А. М. В. А. Сухомлинский: экология детства. *Дошкільна освіта*. 2010. № 2. С. 4–9.
12. Болтарович З. Традиції сімейного виховання. *Народна творчість та етнографія*. 1993. №2. С. 16–24.
13. Бриняк О. Родильна обрядовість українців: регіональні варіації за етнографічними записами кінця ХІХ – поч. ХХ ст. *Київська старовина*. 2011. №2. С. 55–80. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/kiev_old/2011_2/Brynjak.pdf
14. Голець М. І. Етика матері і дитини: нарис з історії виховання дітей раннього віку : навч. посіб. Київ.: Вища шк., 2005. 159 с.
15. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Київ: Либідь, 2011. 255 с.
16. Демоз Л. Психоистория (Эволюция детства). Ростов-на Дону, 2000. 510 с.
17. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія. / Наук.ред. А. М. Богуш. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.
18. Иванова Н., Калинина А., Бардинова Е. Дошкольники в детской субкультуре. *Дошкольное воспитание*. 2006. № 9. С. 39–46; №10. С. 70–74.
19. Кошелева О. А. История детства: опыт зарубежной историографии. *Педагогика*. 1996. №3. С. 81–87.
20. Кудрявцев В. Т. Смысл человеческого детства и психическое развитие ребёнка. Москва: Изд-во УРАО, 1997. 156 с.
21. Мид М. Культура и мир детства: избр. Произведения. Москва: Наука, 1988. 429 с.
22. Осорина М. В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых. Санкт Петербург: Питер, 2009. 304 с.
23. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-е видання, перероб. Київ: Академвидав, 2018.
24. Поніманська Т. І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку. Рівне: РДГУ, 2006.
25. Фельдштейн Д. И. Детство как социально-психологический феномен и особое состояние развития. *Вопросы психологии*. 1998. № 1. С. 3–19.
26. Фурман А. В., Литвин А. Субкультура. *Психологія і суспільство*. 2011. № 3. С. 187–192.

Інформаційні (інтернет) ресурси

27. <http://etno.us.org.ua/glossary/index.html> – етнічний довідник: поняття та терміни.
28. <http://tours-tv.com/ru/typew/ethnographic> – традиції і ремесла народів світу.
29. <http://www.cbook.ru/peoples/index/welcome.shtml> – сайт словника «Народи и религии мира».
30. <http://www.cbook.ru/peoples/poniat/index3.shtml> – основні поняття етнології.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ТА ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Для підготовки до семінарських занять та виконання завдань для самостійної роботи слід завести окремий зошит.
2. Готуючись до заняття, слід зазначити у зошиті тему, план заняття, виконати письмові завдання, чітко виділивши завдання до практичної та завдання для самостійної роботи.
3. Алгоритм самопідготовки до семінарського заняття полягає в опрацюванні матеріалу лекції та вказаної літератури, дати відповідь на питання. Виписати в зошит визначення, класифікації, важливі положення, виписати головні думки, цитати, перенести в зошит схеми, таблиці (можливі ксерокопії). Завершити вивчення теми виконанням завдань для самостійної роботи.
4. Усі завдання є обов'язковими до виконання.
5. Зошит для практичних (семінарських) робіт та виконання завдань для самостійної роботи, повинен бути охайним і естетично оформленим.

Індивідуальні довготривалі завдання

Підготуватися до участі в семінарі-конференції «Сучасне батьківство». Тематика доповідей:

1. Обумовленість засобів виховання дітей в українській родині світоглядними засадами та ціннісними орієнтаціями народу.
2. Ідеал жінки-матері в українському фольклорі, класичній літературі.
3. Ідеал батька в українському фольклорі, класичній літературі.
4. М. Стельмахович про місію батька в українській родині.
5. М. Стельмахович про матір і її роль в українській родині.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНА СУТНІСТЬ ДИТИНСТВА

ЗАНЯТТЯ 1

**Дитинство як об'єкт досліджень різних наук – 2 год.
Форма проведення – семінар**

План

1. Обговорення теоретичних засад проблеми.
2. Дискусії з теми.

Теоретичні питання

1. Етнографія дитинства як наука.
2. Інтегрований підхід до проблеми дитинства.
3. Дитинство в психології.
4. Дитинство в педагогіці.
5. Дитинство в соціології.
6. Дитинство в філософії.

Алгоритм самопідготовки

1. Проаналізуйте зміст лекцій, дайте відповіді на такі запитання:

1. Обґрунтуйте необхідність полідисциплінарного вивчення проблематики дитинства.
2. Дайте визначення поняття «етнографія дитинства». Хто перший ввів його в науку?
3. Охарактеризуйте дитинство як педагогічну, психологічну, соціальну і філософську категорію.
4. Чому останнім часом бурхливо стала розвиватись соціологія дитинства? Проаналізуйте

соціологічні парадигми вивчення дитинства.

5. Охарактеризуйте пріоритетні принципи нових взаємин дорослих і дітей за О. Орловим.
6. На вашу думку, дитинство – дзеркало чи задзеркалля культури? Відповідь обґрунтуйте.

II. Розкрийте зміст понять: дитинство, етнос, етнографія, етнологія, етнографія дитинства, світ дітей, світ дорослих.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Випишіть із словників різних наук трактування дефініції «дитинство». Зробіть їх порівняльний аналіз за схемою: автор (назва словника), визначення поняття, відмінність від інших визначень

Автор (назва словника)	Визначення поняття	Відмінність від інших визначень
---------------------------	--------------------	---------------------------------

2. Зробіть порівняльний аналіз традиційних і нових принципів взаємин між світом дитинства і світом дорослих
3. Підберіть 20 приказок і прислів'їв, 5 висловів відомих людей про дітей і дитинство
4. Підготуйте реферативне повідомлення на одну із запропонованих тем: «Дитинство в психології», «Дитинство в педагогіці», «Дитинство в соціології», «Дитинство у філософії» або в будь-якій іншій науці.

Література

1. Абраменкова В.В. Социальная психология детства: развитие отношений ребенка в детской субкультуре. Москва: МПСИ; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2000. 416 с.
2. Зеньковский В.В. Психология детства. Екатеринбург, 1995. 297 с.
3. Козлюк О. А., Хролець О.І. Етнографія дитинства: навчальний посібник. Рівне: РДГУ, 2018. 2-ге вид., перероб. 130 с.
4. Кон И. С. Ребенок и общество. Москва: Академия, 2003. 336 с.
5. Кочубей Т. Дитинство – найбільша соціальна цінність. *Рідна школа*. 2004. №5. С. 13–16.
6. Побірченко Н. С. Дитинство як предмет етнопедагогічних досліджень. *Шлях освіти*. 2002. №2. С. 45–51.
7. Поніманська Т.І. Теоретико-методологічні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку. Рівне, 2006. 364 с.
8. Приходько Ю. О. Нариси становлення і розвитку дитячої психології. Київ, 1999.
9. Фельдштейн Д. И. Феномен Детства и его место в развитии современного общества. *Воспитание школьников*. 2005. № 4. С. 2–8; № 5. С. 4–8.

ЗАНЯТТЯ 2

Особливості уявлень про дитинство на різних етапах історії людства.

Своєрідність стилів виховання в різні історичні епохи – 2 год.

Форма проведення – семінар

План

1. Обговорення теоретичних засад проблеми.
2. Дискусії з теми.

Теоретичні питання

1. Психоісторія як наука. Дитинство як соціально-історичне явище.
2. Характеристика стилів виховання за Л. Демозом.
3. Дитина в пралогічних культурах.
4. Дитинство в епоху Середньовіччя.
5. Дитинство в епоху Відродження.

6. Дитинство в епоху Просвітництва.
7. Дитинство в 2-ій половині XIX – 1-ій половині XX століття.
8. Дитинство 2-ої половини XX століття.

Алгоритм самопідготовки

I. Проаналізуйте зміст лекцій, дайте відповіді на такі запитання:

1. З яким моментом соціогенезу пов'язують виникнення дитинства?
2. Чим характеризується нав'язливий стиль ставлення до дітей в епоху Просвітництва?
3. Яке головне завдання соціалізуючого стилю виховання?
4. Охарактеризуйте типи суспільств щодо пріоритетності дисциплінуючого чи активізуючого педагогічного впливу на дитину за І. Коном.
5. Якою була тривалість дитинства в архаїчному суспільстві?
6. Охарактеризуйте засади гуманістичної педагогіки.
7. У який історичний період починає формуватися культура дитинства?
8. Хто з педагогів вперше сформулював поняття дитинства як загальної для всіх людей фази розвитку?
9. З яким історичним періодом пов'язано виникнення нового образу дитинства та одночасне зростання інтересу до дитини у всіх сферах культури?
10. У якому столітті з'явився спеціальний дитячий одяг, який виділив дитину з дорослого світу?

II. Розкрийте зміст понять: історія дитинства, психоісторія, стилі виховання, інфантицид, етапи історії людства, кумівство, аталічество, кормильство, побратимство, посестринство.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте доповідь на тему: «Засновник психоісторії Л. Демоз про стилі виховання»
2. Підберіть приклади з літератури, які б характеризували певний стиль виховання за Л. Демозом (випишіть в зошит для практичних робіт).
3. Проаналізуйте концепцію історичних формацій дитинства В. Кудрявцева.

Складіть таблицю:

Історична епоха	Соціо-культурний статус дитинства	Самобутній образ дитини в культурній традиції часу	Культурно-виховні особливості дитинства

4. Підготуйте реферат на тему «Дитинство в різні історичні епохи» чи «Статус дитини в суспільстві та ставлення до неї дорослих у різні історичні епохи» (епоха на вибір).

Література

1. Білецька С. Дитинство епохи Середньовіччя: становлення християнського сприйняття. *Шлях освіти*. 2009. № 3. С. 35–41.
2. Білецька С. Еволюція образу дитини: Ж.-Ж. Руссо як основоположник теорії педоцентризму. *Шлях освіти*. 2010. № 3. С. 31–34.
3. Білецька С. Особливості античної концепції дитинства. *Шлях освіти*. 2008. № 5. С. 42–47.
4. Ваховський Л. Ц. Психоісторичний підхід до вивчення еволюції дитинства. *Шлях освіти*. 2012. № 1. С. 2–5.
5. Веджо М. О воспитании детей и об их достойных нравах. *Образ человека в зеркале гуманизма: мыслители и педагоги эпохи Возрождения о формировании личности (XIV-XVII вв.)* / Сост. Н. В. Ревякина, О. Ф. Кудрявцева. Москва, 1999. С. 199–214.
6. Квас О. В. Світ дитинства епохи Середньовіччя. *Шлях освіти*. 2011. № 4. С. 38–41.
7. Козлюк О. А., Хролець О.І. Етнографія дитинства: навчальний посібник. Рівне: РДГУ, 2018. 2-ге вид., перероб. 130 с.
8. Кудрявцев В. Т. Смысл человеческого детства и психическое развитие ребенка. Москва, 1997.

9. Кошелева О. А. История детства: опыт зарубежной историографии. *Педагогика*. 1996. № 3. С. 81–87.
10. Кочубей Н. Сучасне сприйняття дитинства: складність чи простота. *Вища освіта України*. 2012. № 2. С. 37–42.
11. Ревякина Н. В. Гуманистическое воспитание в Италии XIV-XV веков. Иваново, 1993. 259 с.
12. Эразм Роттердамский. О воспитании детей. *Образ человека в зеркале гуманизма: мыслители и педагоги эпохи Возрождения о формировании личности (XIV-XVII вв.)* / Сост. Н. В. Ревякина, О. Ф. Кудрявцева. М., 1999. С. 246–296.

ЗАНЯТТЯ 3

Етнопедагогічні проблеми дитинства – 2 год.

Форма проведення – семінар

План

1. Обговорення теоретичних засад проблеми.
2. Дискусії з теми.

Теоретичні питання

1. Дослідження історії дитинства Ф. Арієса.
2. Екологія дитинства У. Бронфенбреннера.
3. Сучасні дослідження екології дитинства.
4. Етнопсихологічні дослідження дитинства (З. Фрейд, Е. Еріксон).
5. Дослідження М. Мід у галузі порівняльного вивчення дитинства.

Алгоритм самопідготовки

I. Проаналізуйте зміст лекцій, дайте відповіді на такі запитання:

1. Які галузі досліджень дитинства представляють такі вчені: Ф. Арієс, М. Мід, Е. Еріксон, Л. Виготський, Д. Ельконін, У. Бронфенбреннер?
2. Кого з вчених вважають піонером сучасної історії дитинства?
3. У якому столітті на полотнах художників починають з'являтися перші портрети реальних дітей?
4. Як виникла концепція відомого американського соціального психолога У. Бронфенбреннера «Екологія людського розвитку»?
5. Розкрийте зміст поняття «екологічне середовище».
6. На що орієнтована кофігуративна культура ?
7. Що означають поняття «транскультурний», «акультурація»?
8. Хто з вчених ввів в науковий обіг термін «етнопедагогіка»?

II. Розкрийте зміст понять: історія дитинства, екологія дитинства, екологічне середовище, етнопсихологія, типи культур, культурна конфігурація, міжпоколінна трансмісія етнокультури, інкультурація.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Підготувати відповіді на питання (письмово у зошиті):
 - Опишіть еволюцію дитячого одягу за Ф. Арієсом.
 - Проаналізуйте сутність сучасної міжпоколінної трансмісії етнокультури.
 - Охарактеризуйте традиційні форми виховання дітей у різних народів. Спільні і відмінні риси.
2. Підготуйте повідомлення на тему: «Як змінювалися типи міжпоколінних взаємин в історії людства» (на основі досліджень М. Мід.)

Література

1. Андрусич Н. Сприятлива екологія дитинства – головний пріоритет. *Дошкільне виховання*. 2014. № 5. С. 2–3.
2. Арьес Ф. Ребёнок и семейная жизнь при Старом порядке. Екатеринбург, 1999. 416 с.
3. Богуш А. М. В. А. Сухомлинський: екологія дитинства. *Дошкільна освіта*. 2010. № 2. С. 4–9.
4. Бронфенбреннер У. Два мира детства: дети в США и СССР. Москва, 1976.
5. Козлюк О. А., Хролець О.І. Етнографія дитинства: навчальний посібник. Рівне: РДГУ, 2018. 2-ге вид., перероб. 130 с.
6. Кон И. С. Ребенок и общество. Москва: Академия, 2003. 336с.
7. Мид М. Культура и мир детства: избр. Произведения. Москва: Наука, 1988. 429 с.
8. Этнография детства. Традиционные формы воспитания детей и подростков у народов Передней и Южной Азии. М., 1983.
9. Этнография детства. Традиционные формы воспитания детей и подростков у народов Южной и Юго-Восточной Азии. М., 1988.
10. Этнография детства. Традиционные методы воспитания у народов Австралии, Океани и Индонезии. М., 1992.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ПЕДАГОГІЧНА ЕТНОГРАФІЯ

ЗАНЯТТЯ 4

Родильна обрядовість. Ініціації як засіб соціалізації молоді – 2 год.

Форма проведення – семінар

План

1. Обговорення теоретичних засад проблеми.
2. Дискусії з теми.

Теоретичні питання

1. Вікові періоди розвитку людини у народній виховній практиці.
2. Сутність поняття «родильна обрядовість».
3. Українська «родильна обрядовість».
4. Етнокультурна варіативність «родильної обрядовості».
5. Поняття «ініціація». Посвячувальні обряди.
6. Гендерні відмінності в обрядах переходу й ініціаціях.

Алгоритм самопідготовки

I. Проаналізуйте зміст лекцій, дайте відповіді на такі запитання:

1. Що таке родильна обрядовість?
2. На які цикли поділяються обряди, пов'язані з народженням дитини?
3. Розкрийте гуманістичний зміст ставлення до новонародженої дитини в традиційній українській сім'ї.
4. Яке ваше ставлення до обрядів, пов'язаних із народженням дитини?
5. Охарактеризуйте статево-рольову ідентифікацію в різних етнічних культурах: особливості організації життя, традиційні види трудової і побутової діяльності.
6. Чим сучасна соціалізація дітей і підлітків відрізняється від «традиційної»?

II. Розкрийте зміст понять: родильна обрядовість, традиції, звичаї, образ новонародженого, ініціація, статево-рольова ідентифікація.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Зробіть порівняльний аналіз 2-х сучасних наукових вікових періодизацій і традиційних уявлень про вікові періоди розвитку людини в різних етнокультурах (строки періодизації, вікові характеристики, соціальні очікування).
2. У зошит для практичних робіт випишіть приклади родильної обрядовості українців.
3. Підготуйте короткі повідомлення (письмово у зошиті) на теми: «Ставлення до матері і роль батька у різних народів»; «Образ новонародженого в культурах різних народів (обряди, прикмети, традиції, звичаї)».
4. Підготуйте анотацію-презентацію книги М. Грушевського «Дитина у звичаях і віруваннях українського народу» (Київ, 2011).
5. Підберіть приклади обрядів ініціацій у різних культурах, опишіть їх у зошиті для практичних робіт. Підготуйте відеопрезентацію одного з таких обрядів.

Література

1. Бриняк О. Родильна обрядовість українців: регіональні варіації за етнографічними записами кінця XIX – поч. XX ст. *Київська старовина*. 2011. № 2. С. 55–80. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/kyev_old/2011_2/Brynjak.pdf.
2. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу. Київ, 2011. 255с.
3. Дехтярчук В. Родильна обрядовість мешканців Гошанського р-ну Рівненської області. *Наукові записки управління культури і туризму Рівненської облдержадміністрації, Рівненський обласний краєзнавчий музей, Відділ «Ін-т дослідів Волині»*; [відп. за вип. О. С. Романчук]. Рівне, 2008. Вип. VI. С. 229–234.
4. Етнографія України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. С. А. Макарчука. Вид. 2-ге, перероб. та допов. Львів: Світ, 2004. 517 с.
5. Козлюк О. А., Хролець О.І. Етнографія дитинства: навчальний посібник. Рівне: РДГУ, 2018. 2-ге вид., перероб. 130 с.
6. Кон И. С. Ребенок и общество. Москва: Академия, 2003. 336 с.
7. Кукушин В. С. Этнопедагогика / В. С. Кукушин. – М., 2003. – 304 с.
8. Пушкарева Н. Л. Мать и дитя в Древней Руси (отношение к материнству и материнскому воспитанию в 10-15 вв.). *Этнографическое обозрение*. 1996. №6.
9. Стельмахович М. Г. Народне дитинознавство / М. Г. Стельмахович. Київ: Знання, УРСР, 1991. 48 с.
10. Сявавко Є. І. Українська етнопедагогіка. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2002. 159 с.
11. Этнография детства. Традиционные формы воспитания детей и подростков у народов Передней и Южной Азии. Москва, 1983.
12. Этнография детства. Традиционные формы воспитания детей и подростков у народов Южной и Юго-Восточной Азии. Москва, 1988.
13. Этнография детства. Традиционные методы воспитания у народов Австралии, Океани и Индонезии. Москва, 1992.

ЗАНЯТТЯ 5

Дитяча субкультура.

Етнічна культура педагога – 2 год.

Форма проведення – семінар

План

1. Обговорення теоретичних засад проблеми.
2. Дискусії з теми.

Теоретичні питання

1. Культура дитинства.
2. Поняття «дитяча субкультура», соціальні детермінанти її формування.

3. Значення дитячого фольклору.
4. Дитячі співтовариства як чинник дитячої субкультури.
5. М. Мід про значення молодіжних інновацій для розвитку культури.
6. Проблема взаємодії дитячої субкультури і цінностей дорослих. Права дитини.
7. Матеріальна і духовна форми існування культури.
8. Поняття про етнічну самосвідомість. Значення етнокультури педагога, критерії та показники сформованості етнічної самосвідомості.

Алгоритм самопідготовки

I. Проаналізуйте зміст лекцій, дайте відповіді на такі запитання:

1. Поясніть, чому зараз у багатьох країнах спостерігається відродження досліджень дитячої субкультури?
2. Які функції виконує дитяча субкультура?
3. Що таке права дитини і як вони реалізуються в сучасному суспільстві?
4. Які головні ознаки етнічної самосвідомості?
5. Що є основою розвитку етнічної самосвідомості особистості?

II. Розкрийте зміст понять: культура дитинства, дитяча субкультура, фольклор, дитячі співтовариства, права дитини, культура, контркультура, форми існування культури, етнічна самосвідомість, етнофор, інкультурація.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. У робочому зошиті схематично зобразіть джерела дитячої субкультури, напишіть їх яскраві приклади.
2. Підготуйте презентацію на тему: «Дитяча субкультура».
3. Підготуйте конспект основних положень праці Осоріної М. В. «Секретный мир детей в пространстве мира взрослых» щодо особливостей дитячої субкультури як певної соціокультурної системи (Осорина М. В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых / М. В. Осорина. Санкт-Петербург, 2000. 278 с.).
4. Проаналізуйте Конвенцію ООН «Про права дитини» з позиції історичного підходу до аналізу дитинства.
5. Підготуйте у зошиті реферативні повідомлення (тема на вибір):
 - Роль народного мистецтва, традицій, звичаїв, вірувань як складової частини етнокультури.
 - Етнічна культура як матеріальні і духовні надбання та цінності окремого етносу.

Література

1. Абраменкова В. В. Социальная психология детства: развитие отношений ребенка в детской субкультуре / В. В. Абраменкова; Акад. пед. и соц. наук. МПСИ. М.: МПСИ; Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2000. 414 с.
2. Богуш А. М., Лисенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2002. 407 с.
3. Богуш А.М., Лсенко Н.В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Практикум: Навч.посіб. Київ: Вища школа, 2003. 206 с.
4. Горбунова Н. В. На зустріч із дитинством: Український фольклор як один із компонентів дитячої субкультури. *Гуманітарні науки*. 2005. № 2. С. 168–174.
5. Давыдова О. И. Дразнилки: феномен детской субкультуры. *Дошкольная педагогика*. 2009. № 8. С. 9–12.
6. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: монографія / А. М. Богуш, Л. О. Варяниця, Н. В. Гавриш, С. М. Курінна, І. П. Печенко; наук.ред. А. М. Богуш. Луганськ: Альма-матер, 2006. 368 с.
7. Иванова Н. В. Особенности и значение детской субкультуры. *Педагогика*. 2005. №7. С. 31–

- 36.
8. Козлюк О. А., Хролець О.І. Етнографія дитинства: навчальний посібник. Рівне: РДГУ, 2018. 2-ге вид., перероб. 130 с.
 9. Кононко О. Л. Дитяча субкультура як цінність і складова особистісно-орієнтованої освіти. *Дошкільне виховання*. 2001. № 12. С. 6–12.
 10. Конвенція про права дитини. *Відродження*. 1999. № 1.
 11. Осорина М. В. Секретный мир детей в пространстве мира взрослых. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 278 с.
 12. Фурман Б., Литвин А. Субкультура. *Психологія і суспільство*. 2011. № 3. С. 187–192.

ЗАНЯТТЯ 6

Історико-демографічні проблеми сім'ї. Виховання родинної спільності – 2 год.

Форма проведення – семінар

План

1. Обговорення теоретичних засад проблеми.
2. Дискусії з теми.

Теоретичні питання

1. Історичні форми сім'ї та шлюбу.
2. Первісна община та її виховні функції.
3. Характеристика багатоядерної і нуклеарної сімей.
4. Явище внутрісімейних відносин. Роль батька, матері, дітей у сім'ї.
5. Поняття про різні соціокультурні типи сімей.
6. Місце родини у соціалізації дітей.

Алгоритм самопідготовки

I. Проаналізуйте зміст лекцій, дайте відповіді на такі запитання:

1. Вкажіть етапи історичного розвитку сім'ї.
2. Які існують соціокультурні типи сімей?
3. Окресліть тенденції розвитку інституту батьківства в сучасному суспільстві?
4. Чи можуть вирости повноцінні діти в неповній або нетрадиційній сім'ї?

II. Розкрийте зміст понять: сім'я, моногамія/полігамія, багатоядерна, нуклеарна сім'я, батьківство, сім'я, рід, родина, родичі.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Підберіть 15 приказок і прислів'їв про батьків, 5 висловів діячів педагогічної думки про сімейне виховання.
2. Випишіть із тлумачних словників визначення категорій «сім'я», «рід», «родина», «родичі».
3. Підготуйтеся до участі в семінарі-конференції «Сучасне батьківство» за темами (тема на вибір):
 - Ідеал жінки-матері в українському фольклорі, класичній літературі.
 - Ідеал батька в українському фольклорі, класичній літературі.
 - М. Стельмахович про місію батька в українській родині.
 - М. Стельмахович про матір та її роль в українській родині.
 - Материнство і батьківство: ролі, почуття, ставлення.
Матеріали доповіді оформіть у робочому зошиті.
4. Напишіть твір-роздум на тему: «Чи можуть вирости повноцінні діти в неповній або нетрадиційній сім'ї?»
5. Окресліть основні тенденції розвитку інституту батьківства в сучасному суспільстві

6. Підготуйте реферативне повідомлення на тему «Материнство і батьківство: ролі, почуття, ставлення»

7. На конкретному прикладі доведіть чи погоджуєтеся ви з існуючим твердженням, що батьківська любов є інстинктивною

Література

1. Аквис Д. С. Отцовская любовь. Москва, 1989.
2. Етнографія України : навч. посіб. / за ред. С. А. Макарчука. Вид. 2-ге, перероб. та допов. Львів: Світ, 2004. 517 с.
3. Козлюк О. А., Хролець О.І. Етнографія дитинства: навчальний посібник. Рівне: РДГУ, 2018. 2-ге вид., перероб. 130 с.
4. Кон И. С. Ребенок и общество. Москва: Академия, 2003. 336 с.
5. Кочубей Б. И. Мужчина и ребенок. Москва, 1990.
6. Кукушин В. С. Этнопедагогика. Москва, 2003. 304 с.
7. Стельмахович М. Г. Українська родинна педагогіка Київ: ІСДО, 1996. 288 с.
8. Сявавко Є. І. Українська етнопедагогіка. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2002. 159 с.
9. Українська родина: Родинний і громадський побут. Київ: Видавництво імені О.Теліги, 2000. 432 с.

Виховання як чинник етнічної культури (тема для самостійного вивчення)

Алгоритм самопідготовки

I. Проаналізуйте зміст лекцій, дайте відповіді на такі запитання:

1. Які головні ознаки етнічної самосвідомості?
2. Що є основою розвитку етнічної самосвідомості особистості?

II. Розкрийте зміст понять: культура, контркультура, спадкоємність у розвитку культури, форми існування культури, етнічна самосвідомість, етнофор, інкультурація.

III. Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте реферативні повідомлення (тема на вибір):
“Роль народного мистецтва, традицій, звичаїв, вірувань як складової частини етнокультури”,
“Етнічна культура як матеріальні і духовні надбання та цінності окремого етносу” .
2. Розробіть критерії та показники сформованості етнічної самосвідомості.

Література

1. Воропай О.В. Звичаї нашого народу. Київ, 1993. 589 с.
2. Кононенко П.П. Українознавство: навч. посіб. Київ, 1994. 319 с.
3. Львовичкіна А.М. Етнопсихологія. Київ, 2002. 144 с. URL:<http://www.monographies.ru/144-4773>
4. Попов Б.І. Історичні форми етнічної самосвідомості і соціально- педагогічний потенціал етнографії. *Народна творчість та етнографія*.1997. №2. С.4–7.
5. Українське народознавство / За ред. С.П.Павлюка. Львів, 1997.
6. Етнографія України / За ред. С.А.Макарчука. Львів, 1994. 520 с.

Навчальне видання

Укладач:

Козлюк Ольга Андріївна

Методичні рекомендації

**до виконання практичних робіт та завдань для самостійної роботи
з навчальної дисципліни «Етнографія дитинства»**

Методичний посібник

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 012 «Дошкільна освіта»

Підп. до друку 28.01.2020

Формат 60*84 1/16

Папір офісн.

Друк цифр.

Гарнітура Times

Ум. др.арк. 1,6

Редакційно-видавничий відділ

Рівненського державного гуманітарного університету

33028 м.Рівне, вул. С. Бандери, 12